

EKOLOŠKI

BILTEN DRUŠTVA PRIJATELJA PRIRODE

besplatan primjerak

* GODINA 2 * BROJ 10 * ODŽAK * 01.03.2010.

**SVIM PRIPADNICAMA LJEPŠEG SPOLA
ČESTITAMO 8. MART MEĐUNARODNI DAN ŽENA**

Foto by Ivica K.

Ekoški bilten

Društvo prijatelja prirode
"Lipa"

Tel.: 031 762 135
031 711 666

Fax.: 031 711 665

www.vrbovac.com

dpp.lipa.odzak@gmail.com

Glavni i odgovorni urednik

Ivo Lubina

Izvršni urednik

Zijad Terzić

Redakcija

Niaz Šabić
Katarina Čamber
Asmer Kršić
Mirzeta Topolović

Grafička obrada

Ivica Katić

Lektor

prof. Dževda Porobić

Tiraž

200 primjeraka

Štampa

GRAFIK DESIGN Odžak

Projekt izdavanja Biltena financira:

Federalno ministarstvo okoliša
i turizma

Ministarstvo za industriju,
energetiku i rudarstvo
i

Općina Odžak

KOMUNALNA NAKNADA

Potreba jednog naseljenog mjesta, ili nivo urednosti prostora gdje obitava društveno organizirano biće, je postići sklad između negativnog čovjekovog uticaja na životnu sredinu i uređenja istog prostora za zadovoljavanje čovjekovih svakodnevnih potreba. Čovjek je, prilagođavajući prirodu svojim potrebama, svjesno i nesvjesno načinio bezbroj neželjenih rezova na tkivu svoga okruženja i taj ožiljak na prirodi sada mora da gleda kao odraz svoga lica u ogledalu. Da li je izbor estetskog hirurga najbolje rješenje? Mislim da je naš lik nepovratno izgubljen i da moguće operativne korekcije mogu samo ublažiti naš stres, ali samo razumno postupanje u svim momentima svoga življenja može spriječiti nastajanje ili produbljivanje ožiljaka.

Naša aktuelna previranja oko donošenja komunalne naknade ne pokazuju samo nemoć aktuelne političke strukture, već prvenstveno pokazuju nivo naše svijesti za potrebom minimalnog uređenja zelenih površina, čišćenje prostora u kojem boravimo ili se krećemo. Koliko se nas zapita šta smo mi učinili da poboljšamo uslove življenja u svom širem (često i užem) okruženju? Koliko se nas angažiralo da otkloni neki uočeni nedostatak? Zašto nešto što u svijetu predstavlja normu ponašanja u nas prerasta u beskrajni lavirint političkog nadmudrivanja? Bez namjere da analiziram uzdrmane odnose političkih subjekata, primjećujem da jedno (po meni) opšteprihvaćeno i civilizacijsko dostignuće nema potrebnu podršku. Uvažavajući refleksije svjetske krize na naše podneblje i akutnu besparicu, mislim da je mjesečni doprinos 5 do 7 KM po porodici za potrebe uređenja životnog prostora realan okvir. A u sklopu komunalne naknade nudi nam se uređenje vječnih počivališta naših predaka i ponovno uključenje javne rasvjete, odnosno svojevrsni izlazak iz ove svakidašnje tame. Za oćekivati je da æe i trošenje prikupljenih sredstava biti bjelodano, transparentno, a što æe svakako pomoæi lakšem odlučivanju za komunalnu naknadu.

Ivo Lubina

SADRŽAJ

2. **Lubina Ivo** - Komunalna naknada
3. **Agencijske vijesti** - Upravljanje otpadom
4. **Miro Sirovina** - Šta je nama ekologija
5. **Agencijske vijesti** - Obilježeni Međunarodni dan moćvara
6. **Omerbašić Šefika** - Globalizacija i ekološka etika na raskršću
7. **Lubina Ivo** - Novogodišnji susret
8. **Šabić Niaz** - Konjuh
9. **Agencijske vijesti** - Akademik Vladimir Paar
10. **Nedić Zlatko** - Korovske vrste Posavskog Kantona
11. **PS BiH** - Humanizam i drugarstvo
12. **Sliško Ivona** - Sv. Franjo - zaštitnik prirode
13. **Terzić Zijad** - Lektira za odrasle
14. **Šabić Niaz** - Kada se probudimo
15. **Čamber Katarina** - Ornitološki kutak
16. **In memoriam** - Nadir
16. **Kalendar značajnih datuma**
16. **Terzić Zijad** - Foto vijesti

MEĐUNARODNA KONFERENCIJA „UPRAVLJANJE OTPADOM....“

Nakon dva intenzivna radna dana i više od 400 prijavljenih sudionika na međunarodnoj konferenciji iz 26 zemalja, koja je kao najveći događaj u regiji, u organizaciji Federalnog ministarstva okoliša i turizma, grad Zenicu od 11. do 13. veljače pretvorila u „Europu u malom“, današnjim posjetom Regionalne deponije „Mošćanica“ službeno i završava. U organiziranom obilasku Regionalnog centra za upravljanje otpadom „Mošćanica“, oko 50-ak sudionika Konferencije, zajedno sa predstavnicima Federalnog ministarstva okoliša i turizma, jutros je posjetilo 11 km udaljenu regionalnu deponiju, koja je odličan primjer implementiranog projekta i zajedničke suradnje

lokalnih i federalnih vlasti sa Svjetskom bankom.

U dva dana trajanja Konferencije na kojoj se raspravljalo o problemima otpada i mogućim rješenjima za održivo upravljanje otpadom, naglašavajući kako je pitanje upravljanja otpadom ne samo okolišno, nego i gospodarsko, više od četiri stotine sudionika, predstavnika relevantnih institucija, lokalnih i regionalnih zajednica, gospodarstvenika, eminentnih domaćih i inozemnih znanstvenika i stručnjaka te predstavnika međunarodnih institucija i organizacija, predstavnika vlada država šire regije, donijeli su sljedeće zaključke:

1. **Važnost upravljanja otpadom** - Otpad ne treba tretirati samo i isključivo kao okolišno pitanje jer je generirani otpad roba koja se kao takva tretira sve dok ima ekonomsku vrijednost, odnosno otpad je strateški resurs koji se mora većim dijelom iskoristiti kao sirovina i energetske resurs. Održivo upravljanje otpadom na svim razinama treba imati i ekonomski i socijalni karakter odnosno poticati tehnološki razvoj i novo zapošljavanje.

2. **Regionalna suradnja**- Na konferenciji je istaknuta važnost regionalnog povezivanja i suradnje među susjednim državama kako sa stajališta razmjene različitih iskustava tako i sa stajališta prekogranične suradnje u oblasti zaštite okoliša, jačanja energetske učinkovitosti, zajedničkog korištenja industrijskih kapaciteta za zbrinjavanje otpada u regiji te jednostavnijeg pristupa finansijskim fondovima EU i drugih međunarodnih institucija.

3. **Uspostava održivog i jednoobraznog sustava na razini BiH**- Međuentitetsko tijelo za okoliš. Imajući u vidu Ustavom utvrđenu podijeljenu nadležnost u oblasti okoliša, Međuentitetskom tijelu za okoliš predlaže se da žurno utvrdi održiv i jedinstven model sustava upravljanja otpadom na razini Bosne i Hercegovine.

4. **Zakonska regulativa-podzakonski akti-provedbeni propisi**- Nakon utvrđivanja održivog i jedinstvenog modela sustava upravljanja otpadom, nužno je žurno donošenje podzakonskih akata kao provedbenih propisa, pri čemu treba voditi računa o svim relevantnim direktivama EU/EC, a s ciljem implementacije izabranog jedinstvenog modela u praksu. Pri tome treba voditi računa i o gospodarskoj komponenti te omogućiti ravnopravno sudjelovanje kako javnog tako i privatnog sektora. U cilju održivog upravljanja otpadom nužno je provesti jačanje institucija, edukaciju kadrova i poboljšanje tehničkih kapaciteta na svim razinama vlasti Bosne i Hercegovine.

5. **Jačanje javne svijesti** - Upravljanje otpadom i zaštita okoliša u cjelini zahtijevaju žurno podizanje razine javne svijesti o pitanjima važnosti održivog upravljanja prirodnim resursima pri čemu važnu ulogu imaju javni mediji, civilni i nevladin sektor.

Navedene zaključke, nakon što ih je pred sudionike iznio federalni ministar okoliša i turizma, te predsjednik Organizacijskog odbora, dr.sc. Nevenko Herceg, sudionici su usvojili, te posebno izrazili zahvalnost potpori i uključenosti u rad Konferencije i sektor okoliša relevantnih međunarodnih institucija i organizacija, a na poseban način Svjetske banke i Europske komisije u BiH. Posebno je korisno ocijenjena razmjena uzajamnih iskustava međunarodnih i domaćih kompanija, uz preporuku da se ta praksa nastavi i u buduće.

ŠTO JE NAMA EKOLOGIJA

Ekologija je riječ koja je kao i sve drugo, u ovome našem ambijentu takozvanog slobodnog tržišta, doživjela svoju inflaciju. Pojam ekologije ili možda bolje rečeno ekološka problematika se počela aktivirati i nametati kao životni primarni faktor ili možda još bolje, sve se više nameće i aktualizira što se više razvija tehnološki napredak. Zapravo, ekološka dimenzija se nameće i povećava u okolnostima širenja neprirodnosti kao alarmantno zvono ispred nadolazeće opasnosti. Međutim, u okolnostima ove naše prolazeće stvarnosti, dok smo zagledani u zvijezde, a sve više gubimo tlo pod nogama, prave vrijednosti ćemo spoznati tek onda kad ih nestane. Bilo da se radi o vjerniku ili nevjerniku, nedostatak ekološke svijesti se nameće kao najprimarniji problem našeg daljeg opstojanja i postojanja. I to kao globalni, kontinentalni, regionalni, održivi i individualni problem.

Ali dok pas laje, karavane prolaze. Probajmo se samo zapitati zašto pas laje i kuda karavane prolaze. Zapitati se koliko je ispravan taj naš opći zvanični i globalni stav; pusti ekologiju, gledaj od čega se živi. Dok ovo pišem, kroz prozor gledam pahulje koje se u svojim kosim putanjama spuštaju na zemlju i svaki put kad u svoje vrijeme pada željno iščekivani snijeg, u moju uzburkanu sentimentalnost kao kapljica bistrine padne pahulja djetinjstva, čistoće i bjeline. I doletjela mi je ona izreka ne pada snijeg da prekrije brijeg, već da svaka zvijer ostavi trag. Što je primarna funkcija svakog prosvjetljenja i bjeline, bilo da se radi o nama ili svijetu oko nas?

Kako to mi u sebi možemo prizivati tu snježnu bjelinu na kojoj će se očitovati trag svih naših djela ili nedjela!? Taj način se uvijek najbolje postiže postavljanjem pitanja i dovođenjem u pitanje! Pa da pokušamo dovesti u pitanje i tu našu dogmu; pusti ekologiju, gledaj od čega živiš!? To nije samo uzrečica, to je i lokalni i globalni stav u odnosima nas samih i svijeta oko nas. A od čega se to najunosnije živi i u što se najviše ulaže i troši!? Nije li to vojna industrija i nije li to vojna struktura?! Nije li to ono čemu se sve podređuje i nije li proizvodnja i trgovina oružjem jedno od najunosnijih poslovanja i u globalnoj i u lokalnoj stvarnosti? A kakvu funkciju sva ta najunosnija poslovanja mogu imati osim proizvodnje straha, rata i smrti!? I sad postavimo ponovo pitanje toj dogmi, pusti ekologiju, gledaj od čega živiš. Pusti ekologiju; to jest pusti to

njegovanje života i očuvanje zdravlja, već gledaj da živiš od proizvodnje smrti. Možemo li sad jasnije uočiti kud vodi i odakle dolazi taj naš trag najunosnijeg života od proizvodnje smrti!?

U ovo naše atomsko doba nevjerovatnih tehnoloških mogućnosti mogu se čuti dva kontradiktorna mišljenja: da se sve promijenilo i da se ništa nije promijenilo!? Iako su kontradiktorna, oba su točna. Ako samo površno preletimo kroz povijest ljudske civilizacije, onda jasno uočavamo njenu dominantnu i nepromjenjivu konstantu rata; krvavi serijal neprestanog stvaranja i razaranja. Što je posljedica tog unosnog vojnog upravljanja koje ni danas ni po kakvu cijenu ne odstupa sa svoga upravljačkog pijedestala? Neprestanu platformu ljudske gluposti kad dupe upravlja glavom, a poziv srcem. A i druga je posve točna da ništa nije kao prije i da smo mi doživjeli posve nove okolnosti. Te nove okolnosti našeg atomskog doba je globalizacija koja je, zahvaljujući tim nevjerovatnim mogućnostima (naročito kao bi to izgledalo svim generacijama prije nas), čitav globus urezala u jedinstveno tkivo. Međutim, neodustajanje od platforme gluposti najunosnijeg zanimanja, proizvela je toliko otrova i razornih moći da se kao nikad dosad čitav globus može uništiti kao najsitniji atom. Čak je i u svojoj egocentričnoj samodopadnosti, ljudske gluposti kao i svake bolesti pomračenja prešla i svaku racionalnu granicu ulažući nevjerovatna sredstva u svemirske ratne projekte. Bez obzira na značenja riječi svemir i bez obzira na vapijuće zemaljske rane koje prijete čitavom zemaljskom tkivu.

U kršćanskoj terminologiji se neprestano upozorava da se kultura smrti najdirektnije suprostavlja kulturi života u našoj globalnoj stvarnosti. To je toliko postalo očito svakom zdravom razumu i zdravom pogledu, ali nije točan termin kultura smrti. Smrt je nešto što pripada nadnaravnom i onostranom i naša svijest nema nikakvog iskustva s tom nadnaravnom mistikom osim kulture vjerovanja i nadanja. Ovdje se radi ili o pogrešnom prijevodu ili pogrešnoj definiciji jer svi ovi simptomi proizvodnje rata, oružja, otrova, smeća, zagađenosti, uništavanja okoliša i života, nemorala, nereda, bahatosti, tumora, laži su posljedice nekulture smrti. Ali ta nekultura je dosegla takve razmjere da nam prijete totalnim uništenjem.

Franjevci u svojoj poniznosti i duhovnosti, što danas najviše nedostaje našoj globalnoj stvarnosti na svim njenim razinama i porama života, njeguju kulturu poštivanja svega stvorenog. Čovjek ništa živo ne može stvoriti, ali očito ima ulogu stvoriteljskog baštinika jer, kao što je rekao Konfucije; «Da je zemljin šarm u redu, ne bi ni ja bio potreban da ga mijenjam». Ni svoj život čovjek ne može stvoriti, ni uništiti život obnoviti, može ga oplemeniti kao i svijet oko sebe. Ali sad se postavlja ono bitno pitanje kako da kulturom života izliječi i sebe i svijet oko sebe od nekulture smrti. Kako da izliječi taj karcinom egocentričnosti koji i po cijenu totalnog uništenja i samouništenja ne želi odbaciti nit o nadmoći.

Ekološka problematika se ne nameće samo kao najprimarniji faktor u odnosima materijalnog svijeta, ona je još primarnija na razini duhovnosti. Kao ekologija duha i ekologija svijesti bez čega nema ni ekološkog procesa. To je zapravo srce i mozak odakle bi trebao otpočeti proces globalnog ozdravljenja u svim sferama života od religije, kulture, znanosti, obrazovanja, ekonomije pa do svih životnih pora. Neophodni projekt kulture života: kroz grunpeace terapije ozdravljenja liječiti rane nekulture svijesti i zaustaviti proces prijetećeg samouništenja. U ovakvim odnosima već propadajućeg i padajućeg stanja ako se ne postigne taj salto-mortale, mi još samo možemo očekivati da nas stigne ona indijanska kletva da će bijeli čovjek (koji dominira ovim globalnim stanjem) postati žrtva vlastitog smrada.

Miro Sirovina

OBILJEŽEN MEĐUNARODNI DAN MOČVARA

Svečanošću u Parku prirode Hutovo blato, Federacija BiH obilježila je Svjetski dan močvara i močvarnih staništa, kojim se od 1971. godine ukazuje na važnost i vrijednost močvarnih staništa ali i podsjeća na datum potpisivanja Ramsarske konvencije, najvažnijeg međunarodnog sporazuma o zaštiti ovih staništa. Današnja svečanost u Parku prirode Hutovo blato održana je pod pokroviteljstvom dr. sc. Nevenka Hercega, federalnog ministra okoliša i turizma te Ministarstva trgovine, turizma i zaštite okoliša Hercegovačko-neretvanske županije, a u organizaciji WWF-a, Udruge Lijepa naša iz Čapljine i Parka prirode Hutovo blato.

U nazočnosti šezdesetak uzvanica na svečanosti naznačeno je kako je moto ovogodišnjeg obilježavanja Svjetskog dana močvara i močvarnih staništa: Briga o močvarnim staništima odgovor je na klimatske promjene, te da se kroz ovakve i slične akcije nastoji podići razina svijesti o vrijednosti močvarnih područja i koristima

koje ona pružaju. Osim toga, naglašeno je kako su Ujedinjeni narodi 2010. godinu proglasili međunarodnom godinom bioraznolikosti kako bi se dodatno naglasila potreba očuvanja bioraznolikosti te kako bi se zaustavio ili barem usporio nestanak brojnih vrsta. Uz činjenicu da su močvarna staništa među najvećim vrijednostima bioraznolikosti i raznolikosti krajolika, uz koja je vezano više od 40 posto vrsta biljaka i životinja, zabrinjavajuće je da su ta staništa istodobno najugroženiji ekološki sustavi ...

GLOBALIZACIJA I EKOLOŠKA ETIKA NA RASKRŠĆU

*“Kako se može prodati ili kupiti nebo i toplina zemlje?
Takvo nešto sasvim nam je strano. Mi nismo vlasnici
svježine zraka i bistrine vode. Pa kako ih možemo
prodati? Svaki je djelić ove zemlje svet mome narodu,
svako zrno pijeska na riječnom sprudu, svaka maglica u
tami šume sveti su u mislima i životu mog naroda...”*

Poglavica indijanskog plemena Seattle

5. juna 1854. Abrahamu Linkolnu

Razvoj industrije, porast svjetskog stanovništva, uništavanje ozonskog omotača, uparaba fertilizatora i pesticida, širenje invazivnih organizama i mnogi drugi faktori učinili su nas robovima današnjice. Sve ovo je uticalo na razvoj ljudske svijesti o zaštiti prirode, koja se nije razvijala u skladu sa sveukupnim razvojem društva. Ako se vratimo u prošlost možemo vidjeti da je primitivni čovjek iskorištavao prirodna dobra kako bi preživio, a današnji visokocivilizirani čovjek je iskorištava prekomjerno iz ekonomskih razloga. Prirodna dobra se mogu trajno iskorištavati, ako se ostvare neke pretpostavke od kojih je najvažnija očuvanje pojedinih prirodnih vrijednosti u izvornom stanju. Velikim migracijama iz sela u grad čovjek sve manje ovisi o prirodi, ali je i sve nadmoćniji nad njom. Zbog ljudske antropocentričnosti i želje za zadovoljenjem potreba na jedan lagodan i brz način, danas imamo probleme zasnovane na globalnom nivou. Na početku bi mogli definisati pojam globalizacije koji predstavlja seriju ekonomskih, društvenih, tehnoloških i političkih promjena koje povećavaju međusobnu ovisnost i interakcije između ljudi na udaljenim lokacijama. Da bi opovrgnula definiciju globalizacije navest ću sljedeći citat:

„Engleska princeza i njen egipatski ljubavnik su stradali u automobilskoj nesreći unutar francuskog tunela dok su se vozili u njemačkom vozilu sa holandskim motorom za čijim je volanom sjedio Belgijanac, koji je prije toga popio gutljaj škotskog viskija i pokušao da pobjegne italijanskom paparacu koji je išao za njima na japanskom motoru.

Ovaj tekst je napisao filipinac koristeći tehnologiju koju je patentirao Bill Gates koji ju je posudio od Japanaca. Vi sada vjerovatno sjedite i čitate ovaj tekst na klonu američkog IBM-a koji u velikoj meri ovisi o tajvanskom hardveru i ima korejski monitor koji su sastavili radnici iz Bangladeša u tvornici u Singapuru.

TO JE globalizacija!

Pored pozitivnosti koju nam pruža globalizacija, svjesni smo činjenice da svaka medalja ima i drugu stranu svoje priče. Globalizacija vodi ka uniformizaciji svijeta, degradaciji okoliša, jačanju multinacionalnih kompanija, a značajan dio svjetske populacije nema koristi od globalizacije. Kada se govori o pitanjima i problemima na svjetskom nivou, trebali bi spomenuti i pitanje ekološke etike, koja se danas nalazi na raskršnici sa procesom globalizacije. Zapravo, ekološka etika je poddisciplina u okolinskoj filozofiji koja se bavi našom etičkom odgovornosti kao ljudi prema prirodnom okruženju. Ekološki gledano, tu se postavljaju pitanja šta trebamo ili ne trebamo učiniti okolišu u našoj borbi za opstanak. Na primjer, nije etički zagađivati zrak. Sva etika počiva na jednoj premisi: jedinka je član zajednice međusobno ovisnih dijelova. Etika upozorava jedinku da se bori za svoje mjesto u zajednici, ali ga upozorava i da surađuje kako bi preživjela i borila se za to mjesto. Ljudi su u toku istorije koristili ekonomske i etičke vrijednosti prilikom donošenja odluka. Kada bi društvo usvojilo vrijednosti slične vrijednostima koje ima za bivše akcije, ekološki problemi bi se veoma brzo riješili. Jedna od najvažniji činjenica koju čovjek stalno zanemaruje je i etika budućih generacija. Mi imamo odgovornost da očuvamo živa bića za buduće generacije. Mi nismo naslijedili Zemlju od naših predaka; samo smo je posudili od naše djece.

Već tradicionalno druženje planinara sjeveroistočne Bosna u organizaciji PD Drenik iz Živinica okupilo je dvjestotinjak ljubitelja prirode iz desetak planinarskih društava. Plato ispred živiničkog hotela Konjuh redovito je mjesto sastajanja, registracije, upoznavanja sa rutom, pozdravnog govora i polazište druženja.

Ovaj put se nije mogla primijeniti ona narodna „po jutru se dan poznaje“, jer poslije sunčanog jutra i laganog uspona na prve obronke Konjuha dočekala nas je kiša. Planinari su se zaželjeli šetnje tokom praznikovanja i nije ih uporna kiša smela u naumu. Iako nije bilo prekrasnih vidika, Konjuh je pokazao svoje drugo lice i pružio nesvakidašnji doživljaj, a što višesatno kretanje po kiši svakako jeste. Prvi je put da nas je poslužilo ovakvo vrijeme od osnutka Društva, pa se i investicija u planinarsku opremu sada pokazala kao racionalna. Što reče Ivanka: „Već dvije godine nosam kabanicu i dobro da je jednom probam“. Isplatilo se imati je sa sobom.

Srdačni domaćin u planinarskom domu nas je dočekao sa vrućim čajem, a kad je poslužen grah, zaboravila su se mokra koljena.

Lubina Ivo

KONJUH

U geografskom smislu masiv Konjuh se prostire u jugozapadnom dijelu sjeveroistočne Bosne. Planina je omeđena rijekama Turijom, Seonom Litvom i Oskovom na sjeveru, Krivajom na jugu i zapadu te rijekom Gosteljom i magistralnim putem Tuzla-Sarajevo na istoku. Sa Ozrenom, Javorom i Javornikom Konjuh čini dio lanca rubnih (viših) planina koje zajedno sa Trebavcem i Majevicom predstavljaju prelaz Dinarskog planinskog sistema u prostranu Panonsku niziju. Cijeli prostor sastavljen je od tri paralelna grebena koji su međusobno povezani prevojima, a razdvaja ih Mačkovačka i Kladanjska kotlina. Centralni greben se postepeno izdiže kod Banovića i pruža preko Zelemboja, Zidina, Vrh Konjuha i Javorja do prevoja Rastić i Stanovi gdje se spaja sa Javornikom. Prosječna visina planine je 1000 metara. Iznad te visine uzdižu se vrhovi: Šuplji Javor (1157 m), Vina Kruška (1088 m), Suho Drvlje (1206 m), Zidine (1180 m), Brezina (1120 m), Vrh Konjuha (1328 m), vrh Javorja (1261 m), Bijeli Vrh (1272 m) i Zečiji Rat (1275 m).

Po nastanku Konjuh spada u mlađe vjenčane planine izgrađene od debelih naslaga krečnjačkih masa, koje samo u manjoj mjeri isklinjavaju na površinu, npr. na vrhovima Smolina, doline Drinjače, Gostelje... Sjeverozapadni dio Konjuha je serpentinski (Zelemboj, Zidine i Vrh Konjuha). Ovdje su serpentin zelene i mrkozelene boje mjestimično jako ispucali. Dokaz kidanja je površinska škrljavost, a smatra se da su u dubinskim rasjedima uloženi u vulkanogeno-sedimentnu formaciju. Tektonski pokreti i erozija na ovoj planini su ostavili vidnog traga. Cijeli prostor je jako izlomljen, a na mjestima i

teško prohodan. Treba napomenuti da se u utrobi Konjuha još uvijek kriju značajne količine mrkog uglja i magnezita. Iako Konjuh nije izrazito kraško područje, postoji više pećina koje su speleološki interesantne. Najpoznatije pećine su: Titova pećina u selu Plahovići kod Kladnja, pećina ispod sela Brdijedi (Stupari), pećina u selu Tarevo, pećina u kanjonu Ujče, Ledena pećina i „Kameni Zatvor“ u okolini Kladnja, čuvena Djevojačka pećina na čijem ulazu su vidljivi pećinski crteži, Hajdučka pećina te pećine na Suhodolu, lokalitetu Studešnice i više speleoloških objekata na lokalitetu Krabanjski Krš. Većina pećina u Konjuhu nije dovoljno istražena niti je zaštićena i većina ih je ugrožena. U većini ovih pećina obitavaju veće ili manje zajednice slijepih miševa.

Vode Konjuha pripadaju crnomorskom slivu. Grebeni Konjuha čine vododjelnicu slivnog područja Krivaje, Drinjače i Spreče. Krivaja odvodnjava zapadni i jugozapadni dio planine rijekama Ribnica i obje Maoče, te potocima Kamenica, Žunova i Ponijerka. Svoje vode Krivaja kod Zavidovića predaje rijeci Bosni. Drinjača svoju bistru i hladnu, nekada bučno a nekada smireno, odvodi u plahovitu rijeku Drinu. Sliv rijeke Spreče čine slivna područja Gostelje, Oskove i Litve sa svojim pritokama. Vode krajnjeg sjevernog dijela Konjuha prihvataju rijeka Litva koja svoje vode predaje Oskovi, a ona kod Živinica Gostelji, te rijeka Seona i Turija koje svoje vode odvođe u jezero Modrac, odnosno Spreču. Vodostaj rijeka ovisi o količini padalina i maksimalan je s proljeća zbog intenzivnog topljenja snijega. Iako bogat vodom, Konjuh je na višim predjelima i vrhovima praktički bez vode za piće. Zbog pretjerane i nekontrolirane sječe šume ovaj, inače vodom bogat kraj, danas osjeća nedostatak vode i manjak njenog kvaliteta. Dva su izdašnija vrela kaptirana i uključena u vodosnabdijevanje sustava Tuzle, Banovića, Kladnja i Đurđevika. Na sličan način dijelom su riješeni problemi vodosnabdijevanja ostalih općina, Živinica i Olova. Najpoznatije vrelo, izvor Muške vode u Kladanjskoj kotlini na padinama Jarčevica se kao prirodna oligomiocenska ljekovita voda jedno vrijeme i privredno eksploatirala. Kapacitet izvora je oko 6 mil. litara godišnje.

Masiv Konjuha je pokriven gustim šumskim zajednicama u kojima prevladava crnogorica (bor, jela i smrča), bukva, javor, i u manjem broju hrast. Šume su prošarane gajevima vitkih i treperavih bjelokorih breza, koje svojom ljupkom nježnošću odudaraju od moćnih stoljetnih šumskih gorostasa. Tlo većine šumskih revira pokriveno je gustom i visokom travom, naročito po vrhovima grebena. U rano proljeće i kasnu jesen livade i proplanke pokrije šareni sag raznobojnih kaćuna, mirisnog smilja i vrijeska.

Početkom maja mnogobrojne kose centralnog grebena zabijele se od samodopadljivih narcisa, čiji se opojan miris blago širi njegovim prostorima. Tu je i perunika žuta (Bosanka) Iris Bosniakum (endemska vrsta). Ljeto pruža obilje mirisnih jagoda, kupina i ukusnih borovnica, a gljivarima obilje raznovrsnih gljiva. Na području Zelemboja, Hambarišta, Zidina i Malog Konjuha raste rijetka i ljekovita lincura-srčanik (gentiana lutea), koja je na ovoj planini zaštićena, ugrožena i danas nažalost sasvim rijetka (zbog prevelike eksploatacije). Šume Konjuha bogate su raznovrsnom plemenitom divljači a i stanište su neprikosnovenih, zakonom zaštićenih, brundavih mrkih medvjeda. Tu je još i srna, divlja svinja i vuk, lisica i vjeverica. U neprohodnim čestarama, naročito oko vrha Konjuha, krije se lijepa i plemenita ptica tetrijeb. Bistre vode Krivaje, Drinjače, Oskove i planinskih rječica i potoka stanište su plemenite potočne pastrmke, mladice i danas već vrlo rijetkog potočnog raka. Na toplim stijenama Konjuha ljeti se od zmija može sresti poskok i šarka, a uz vodu bjelouška, gušteri i zelembači za lijepa vremena, te puževi i daždevnjaci za kišnih dana.

Problem pitke vode stanovnicima općine Banovići postao je danas izraženiji više nego ikada. Glavni uzrok je prekomjerna i neplanska sječa u okolini vodozahvatnog područja izvorišta u podnožju planine Konjuh. Uvidjevši ovaj problem Udruženje inženjera općine Banovići 2001. godine je pokrenulo inicijativu za proglašenje parka prirode „Zlača“. Inicijativu je podržalo Općinsko vijeće Banovići te je ista prosljeđena Skupštini Tuzlanskog kantona na usvajanje. Ova je inicijativa prerasla u projekt proglašenja dijelova planine Konjuh zaštićenim dijelom prirode, a pojam Zlača je prerastao u „područje planine Konjuh“. Također se krenulo i sa donošenjem Zakona o proglašenju dijela područja planine Konjuh spomenikom prirode. Od tada do danas provedene su mnogobrojne rasprave kako bi 09.11.2009 god. konačno bio usvojen „Zakon o proglašenju dijela područja planine Konjuh zaštićenim pejzažom-Konjuh“. Veoma značajna i slavlja vrijedna je ova pobjeda demokracije, prava i zakonitosti, ali je to samo prvi korak i do stvarne zaštite planine Konjuh. Usvajanjem ovog zakona otvorena su vrata i započeti procesi za spašavanje i ostalih prirodnih ljepota naše države.

Dijelovi teksta preuzeti su iz izvornika „Konjuh“ Udruženja inženjera općine Banovići te sa internetskih stranica.

Šabić Niaz

LEDENO DOBA

GLOBALNO zatopljenje je, uvjeravaju nas lideri najmoćnijih svjetskih zemalja, najveći svjetski problem. To je tema na koju se održavaju konferencije i skupovi, traže se načini da se ograniči emisija stakleničkih plinova i smanji destruktivan ljudski utjecaj na naš planet. Ali je li to doista tako? Dio međunarodne znanstvene zajednice, među kojima su i vrlo ugledna imena, smatra kako je globalno zatopljenje samo jedna velika fama iza koje stoje politički i financijski interesi. Među njima je i Vladimir Paar, ugledni akademik i profesor na zagrebačkom PMF-u, kojeg se mnogi sjećaju i kao autora njihovih školskih udžbenika. Paar spada u zacijske najveće autoritete na području fizike, a njegov stav o globalnom zatopljenju drastično se razlikuje od mišljenja koje je široko zastupljeno u javnosti, dobrim dijelom i zbog medijske propagande.

"Čovječanstvo se mora početi pripremati za ledeno doba", priča nam Paar s kojim smo razgovarali u njegovu kabinetu u zgradi fizike na PMF-u. "To znači da će velik dio Europe biti pod ledenjacima: Njemačka, Poljska, Francuska, Austrija, Slovačka, dobar dio Slovenije... Ogroman dio mora bit će pokriven vječnim ledom, što znači da ćete moći kopnenim putem stići od Hrvatske do Irske. Sjeverno i Baltičko more neće postojati", kaže Paar.

"U prošlosti su ledena doba trajala oko 70.000 godina. Ali nisu ona jednolika. Unutar svakog ledenog doba postoje razdoblja malog zatopljanja i zahlađenja. To su poznate činjenice, novo ledeno doba ne može se izbjeći. Ono nas u svakom slučaju očekuje. Veliko je pitanje što će se onda dogoditi sa stanovništvom zemalja u srednjoj Europi. Mogu se iseliti na jug iako bi mogli ostati gdje jesu, ali samo uz ogromno povećanje proizvodnje energije. Također, što će biti s hranom? Ja vjerujem da će se morati uzgajati u plastenicima. Zbog toga su također potrebne ogromne količine energije kako bi se ti plastenici mogli grijati."

Stavovi koje vi iznosite u drastičnoj su suprotnosti s raširenim vjerovanjem o globalnom zatopljenju. Vi vjerujete da se, dakle, radi o politički motiviranoj kampanji?

"Globalno zatopljenje najbolje možemo usporediti s pandemijom svinjske gripe. To je bilo znanstveno utemeljeno, iza toga je stajala ugledna Svjetska zdravstvena organizacija. A danas se svi od toga ograđuju i kažu da je to bilo pretjerano. Svi znamo kakvi su interesi stajali iza širenja panike oko svinjske gripe. Mnogi znanstvenici vjeruju da je slična situacija i s klimom."

Ali što je sa svim znanstvenim istraživanjima koja upozoravaju na opasnost od globalnog zatopljenja?

"Nekoliko tisuća klimatologa koji sudjeluju na znanstvenim skupovima, koriste selektirane znanstvene informacije, samo one koje su u skladu s njihovim uvjerenjima, dok one druge ignoriraju. To je vrlo zabrinjavajuće. Prije nekoliko godina sam bio na Svjetskom znanstvenom forumu u Budimpešti kao predstavnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Tamo su ti vrhunski eksperti iz Međunarodnog panela za klimatske promjene, koji su dobili i Nobelovu nagradu, iznosili svoje stavove i zaključke. Radi se o panelu koji ima punu podršku UN-a i mnogih velikih država. Situacija je bila pomalo komična. Glavni ekspert, vođa tog tima, održao je izlaganje u kojem je pokazao kako se klima kretala u zadnjih pet tisuća godina, gdje se vidi da se temperatura minimalno mijenja. Njegov je stav da je klima stabilna, ali je ljudi ugrožavaju svojim djelovanjem zbog sagorijevanja nafte i povećanja ugljičnog dioksida (CO₂) u atmosferi. Ja sam nakon izlaganja postavio pitanje zašto nisu pokazali zadnjih 15.000 godina. Onda bi se vidjelo i razdoblje zadnjeg ledenog doba, vidjeli bi da je temperatura bila za 12 stupnjeva niža nego danas i da je u kratkom razdoblju naglo porasla. Došlo je, dakle, do drastičnih klimatskih promjena s prijelazom iz ledenog doba u globalno zagrijavanje. A tadašnji praljudi sigurno nisu imali automobile."

KOROVSKJE VRSTE POSAVKOG KANTONA

Posavski kanton predstavlja veoma heterogeno područje s aspekta ekološko- biosistematskoga pristupa. Veliki broj biljnih vrsta nisu cilj gajenja, te je njihov ekološki status jednak invazivnim biljnim vrstama. Jedna od takvih vrsta je i *Amorpha fruticosa* L. ili amorfa, u narodu poznata kao mrtvi bagrem.

Specifičnost ove vrste leži u činjenici da je ona je uvezena i prenijeta iz Amerike početkom prošlog stoljeća. Njezinim neplanskim i nekontroliranim korištenjem došlo je do remećenja biološke ravnoteže u smislu da se ova biljna vrsta previše razmnožila te na taj način poremetila biološko ekološki ekvilibrij. U početku se ova biljna vrsta koristila kao ukrasna u vrtovima i dvorištima, a prema nekim autorima imala je i medonosna svojstva, dakle koristila se i za liječenje mnogih bolesti u narodnoj medicini. Osnovne taksonomske karakteristike ove biljne vrste leže upravo u njenoj morfologiji. To je grmolika biljka koja može narasti u prosjeku oko 2 metra, a prema nekim pokazateljima i istraživanjima ove biljne vrste nađeni su predstavnici koji mogu narasti i preko 5 metara (područje sela Tolise i Bukove Grede južno od savskoga nasipa). Korijen je dosta čvrst, jer se prije svega radi o drvenastoj biljnoj vrsti. Stablo je veoma tanko i često može biti pleglo na poljima i njivama. Listovi su neparno perasto dijeljeni, linealno lancetasti, naspramno poredani na kratkim peteljkama. Cvjetovi obrazuju cvasti koje su grozdastog tipa. Cvjetovi su tamnoljubičaste boje i vrlo upadljivi. Plod je savijen u obliku srpa, pucajući. Plodonošenje je između maja/svibnja i jula/lipnja, međutim prema provedenim istraživanjima ova biljna vrsta plodonosi dosta kasno i poslije ovih mjeseci, pa su negdje zabilježeni predstavnici koji plodonose i u augustu/kolovožu, septembru/rujnu i oktobru/listopadu. Biokemijske osobine amorfe predstavljaju težište suvremenih istraživanja, jer je dokazano da je ova biljna vrsta medonosna i ljekovita, jer sadrži eterična ulja i flavonoide.

Nedić Zlatko, prof.

HUMANIZAM I DRUGARSTVO

Ljepote i bogatstvo bosanskohercegovačkih planina sačuvali smo dugogodišnjim pravilnim ponašanjem u planini. Planinarenje je u najširem smislu dostupno i najvećem broju ljudi vrlo prihvatljivo, pa je zato postalo masovno, uz stalni porast broja planinara i prijatelja planina.

Odmor i opuštanje u planini su najpotpuniji, a duševno i tjelesno najdjelotvorniji, pa je zbog toga veoma korisno svoje slobodno vrijeme, zajedno sa porodicom, prijateljima i drugim planinarima, provoditi u planini. Planina nudi isto svim ljudima, bez obzira na uzrast i starosnu dob. Zbog toga planinarska društva treba da privuku što veći broj građana da organizirano i programirano borave u planini.

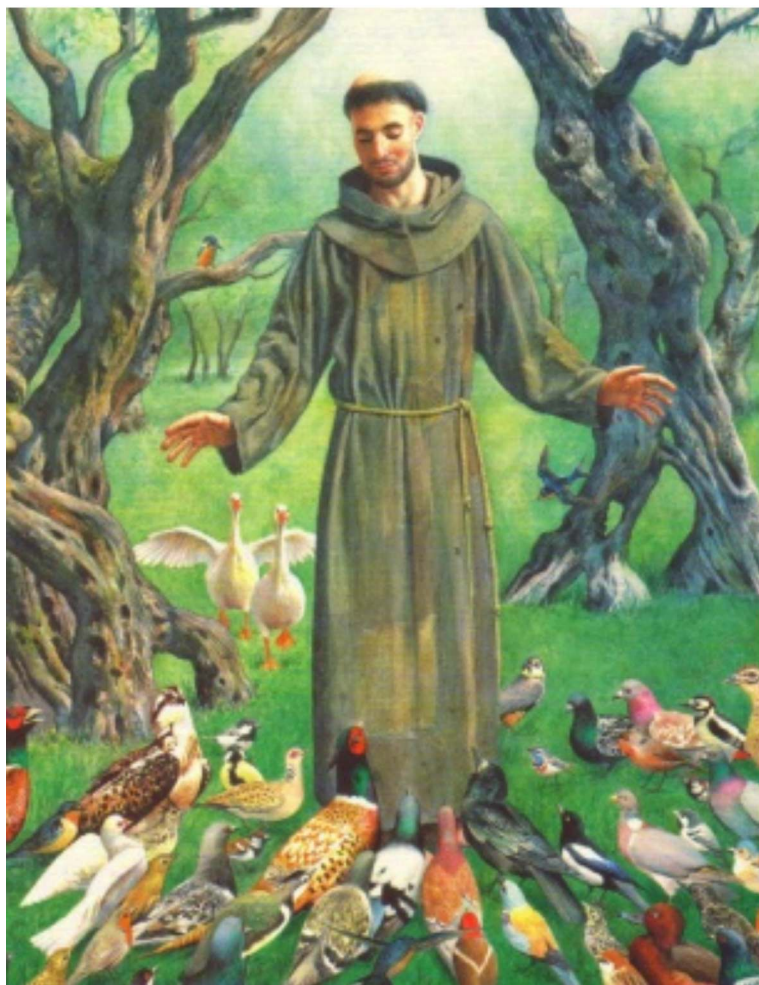
Privlačnost, pristupačnost i ljepote naših planina moramo nadopunjavati lijepim ljudskim odnosom prema prirodi i ljudima, naglašenim drugarstvom i planinarskim entuzijazmom. Takva atmosfera treba da se ostvaruje neprekidno u kontaktu planinar - priroda, a prije svega u najtežim uslovima, kroz nesebičnu pomoć drugu, samosavlađivanjem, disciplinom, razboritošću, hrabrošću i požrtvovanjem. Zato među planinarima treba i mora vladati ravnopravnost i humanizam u najvećoj mjeri.

Razvijanje i njegovanje drugarstva je za planinare i planinarstvo od ogromnog značaja i osnovni je uslov za opstanak i dalji razvoj planinarstva. Postoji značajno dugogodišnje iskustvo o višestrukoj koristi i zadovoljstvu zajedničkog savlađivanja prirodnih prepreka i raznih teškoća koje se doživljavaju u planini i trajno povezuju planinare.

*Izvod iz «Kodeksa ponašanja planinara BiH»
Planinarskog saveza Bosne i Hercegovine*

SV. FRANJO – ZAŠTITNIK PRIRODE

Na molbu internacionalne organizacije „Planning environmental and ecological Institute for quality of life“ veliki čovjek papa Ivan Pavao II. proglasio je svetog Franju zaštitnikom prirode, 29. rujna 1979. godine. Religiozni korijeni suvremene ekološke svijesti sežu do u 13. stoljeće. U svijetu je sv. Franjo poznat i prepoznat po djelima kojima se iskazuje neizmjerljiva ljubav i poštovanje spram svakog djelića okoliša. Osam stotina godina nego je zaštita okoliša postala opći problem življenja, jedan mali, a opet veliki čovjek, spoznao je svu pogubnost nepoštivanja vlastitog prostora življenja. „Pjesma stvorova“ nastala je najvjerojatnije u sv. Damjanu u proljeće 1225. godine i to pred kraj Franjinog života.

U tom Franjinom hvalospjevu zaista titra čovjek koji se opajao nježnim zorama jasnih jutara i bljeskovima ognja toplih zalaza, koji je promatrao zvjezdane noći rasvijetljene mjesecom i olujna nebesa; čovjek koji je osjetio kako mu je kosti propuhao vjetar, čovjek koji je proživio sva razdoblja kišna i bez sunca, vedra i oblačna; koji je čuo kako žubori prijateljska voda po šumama i gasio oznojen, žedan i umoran svoju žeđ vodom što je izbijala iz izvora; koji se grijao toplinom dobrohotnog ognja koji mu je svojim svjetlom rasvijetljivao noć; koji se divio širokim livadama i obroncima brežuljaka; i jeo plodove zemlje koja ga je hranila. Čovjek koji je osjećao da je okružen razdorima pa je strastveno propovijedao mir, molio za izmirenje, opraštao svaku nepravdu; koji je ljubio sve i svakoga.

Franjina ljubav prema stvorovima nije romantična, nego teološka!

U suncu je sjaj Božji; u ognju je ugodnost Božja; u vodi je dobrotu Božja; u zemlji je providnost Božja; u smrti je život Božji. Ima pravo Mali princ: „Samo se srcem dobro vidi. Ono bitno je očima nevidljivo“ (A de Saint-Exupéry). Franjo je pristupao svakom Božjem stvorenju kao ravnopravnom „suigracu“. Nikoga nije „podcjenjivao“. Nije se s njima „poigravao“ već „sportski“ igrao. Svako Božje stvorenje bilo

mu je ravnopravni partner. Svima je pristupao s povjerenjem. Božja su mu stvorenja uzvraćala povjerenje. On nije imao „neprijatelja“ u prirodi.

Jedna legenda kaže da je sv. Franjo sklopio ugovor o miru s jednim vukom. Naime u gradiću Gubbio stanovništvo se jako bojalo nekog krvoločnog vuka koji je napadao njihovu janjad, čak i ljude. Građani izložili cijeli problem Franji. A Franjo na zaprepaštenje svijeta ode vuku u šumu, blagoslovi ga i pozdravi vrlo prijateljski, pozva ga na pomirenje. Kad je Franjo završio svoju ponudu, vuk je sagnuo glavu i mahao repom u znak prihvatanja ponude. Tada mu Franjo reče: „Brate vuče, budući da si pristao da sklopiš i podržavaš ovaj mir, obećavam ti da će te ljudi koji žive u ovom kraju hraniti u sve dane dok budeš živio, tako da više ne podnosiš glad“. Od tog je dana pripitomljeni vuk ulazio u kuće i dobivao obilne obroke. Po svojoj jednostavnosti Franjo je postao „model“ čovjekova odnosa prema prirodi. I danas vrijedi primjer sv. Franje Asiškoga i njegova poticajna snaga.

Kako bi bilo kad bismo tražili mogućnosti za uspostavljanje bratsko-sestrinskih odnosa sa svim stvorenjima

- Tako što bismo se u razgovoru i ponašanju prema svakome odnosili obzirno i u protivniku gledali brata ili sestru;
- Tako što bismo prirodu promatrali ne iz aspekta korisnosti, nego kao vrijednost u sebi;
- Tako što bismo pokušali da naš odnos prema stablu, brdu, vodi i svim stvorenjima bude zrcalo međuljudskih odnosa;
- Tako što bismo bol bližnjega osjećali kao vlastitu bol;
- Tako što bismo se obzirno i štedljivo odnosili prema zraku koji dišemo, prema vodi koju pijemo, prema vatri koja nas grije, prema zemlji koja nam daje svoje plodove;
- Tako što bismo se radovali cvijeću koje ostaje na livadi, a ne mislili da ga uvijek moramo brati;
- Tako što bismo između mnogo stabala ili grmova odabrali koji i „adoptirali“ ga.
- Tako što bismo otvarali svoja vrata, dijelili s drugima stol i njegovali gostoljublje;
- Tako da se uvijek bismo u duhu mira kako bismo zagospodarili skrivenim agresivnostima u nama i višestrukim nasiljem u riječima i ponašanju
- Tako što u životu (u ophođenju s nama samima, ali i u ophođenju sa životinjama i ljudima i drugim stvorenjima) ništa ne bismo htjeli nasilu postići...

Vratimo dušu u našu sliku prirode koja je zrcalo našeg života!

LEKTIRA ZA ODRASLE

Ova rubrika je zamišljena kao svojevrsno Čistilište za sve one Odžaćane koji su propustili čitati lektiru kada je za to bilo vrijeme. Prilika je ovo da se iskupe za prepisivanje, lažiranje i prijevare tokom školovanja a čega je rezultat sveopća društvena zatupljenost, gdje svako može tumačiti šta je crno a šta bijelo, šta svjetlost a šta tama, šta guzica a šta glava.

Originalni prijevodi na odžački jezik bit će prilagođeni lokalnoj toponimici, mitovima i legendama, ličnostima i događajima zbog boljeg razumijevanja, te će, uzimajući u obzir intelektualne mogućnosti i kulturne potrebe prosječnog Odžaćanina, obimom biti skraćeni.

Za početak izbor je pao na Danteov «Pakao», napisan prije skoro 700 godina, čiji sadržaj i tematika tako neodoljivo asociraju na današnje prilike u državi Bosni i gradu Odžaku: Italija je tada bila tek daleki nagovještaj, a Firenza je najviše ličila na pakao. Talijani su ozbiljno shvatili poruku ovog djela i gdje su sad eno ih u Evropskoj uniji! Zato, pročitajte «Džehennem» i skratite rok našeg ulaska u EU za par stotina godina!

Čitanjem lektire otkrit ćete u sebi onu estetsku komponentu, tako potrebnu da se vidi koliko je zapušteno naše mjesto. A volju da nešto promijenite dobit ćete slušajući rock 'n' roll. Uz čitanje «Džehennema» izvrsno sjeda ova play-lista: ACDC Highway To Hell, ZZ Top - Beer Drinkers & Hell Raisers, Black Sabbath - Heaven And Hell, John Lee Hooker - Burning Hell, Chris Rea - Road To Hell, Hayseed Dixie Hell's Bells, Jon Spencer Blues Explosion Hell. Doziranje: čitati 3x dnevno, poslije jela uz do daske odvrnut potencijometar!

Nuspojave poslije pravilnog doziranja: želja da se učlanite u Društvo prijatelja prirode «Lipa»!

Dante Alighieri
DŽEHENNEM

(Sa starotalijanskog na novoodžački preveo: Zijad Terzić)

Pjevanje prvo

*Džehennemska kapija. Vaskolika sranja.
Grozomorani natpis.*

Kroz mene se ide gdje je grozno stanje,
Kroz mene se ide gdje se stalno kuka,
Gdje permanentno događa se sranje.

A Bog nas stvori prema svome looku,
Razum i ruke dade nam u amanet,
Pa da časno služimo dunjaluku.

Mi smo se, međutim, posrali na pamet.
«O, nesretniče, što ulaziš smjelo
Ti nadi reci: čao, alahimanet!»

To natpis je naših ruku djelo...

Pjevanje drugo

*Prvi krug. Džehennemska dihvana.
Mizerni džehennemski efekti. Šejtan s hedijom*

Tek stajsko đubre što se s njive puši,
U kanal šutnut frižider uz zveket
Nos ti zagolica i zapara uši

To jedini je džehenemski efekt
U za vruga tankoj interesnoj sferi,
Gdje rijetko svrati Luciferov prefekt.

Samo onda kada kupe se haberi
Ukaže se šejtan s hedijom u kesi:
«Evo ti lista, pa me izaberi!»

No, kad i to prođe, opet donji jesi...

Pjevanje treće

*Drugi krug. Entiteti i ekstremiteti.
Govno na paradajzu. Potpis vražjeg plajvaza*

U ružan i jeziv ulaziš entitet,
U kom sablasnu započinju priču
Krvava glava i crvljiv ekstremitet.

Ovdje vrag je često na teferiču
Da uživa u grozi krajobraza:
Bašče i njive u fekalnom sendviču,

Govno nasukano na vrh paradajza,
Sa brda smeća štakor na te blehne
I zareži potpisom vražjeg plajvaza:

«Pajdo, dobro došao u džehennem!»

(To be continued...)

KADA SE PROBUDIMO

Dlan na čelu djeteta. Zabrinut pogled majke i briga. Hoće li bolest doći s povećanom temperaturom? Suzne oči traže pomoć. Iz kućne apoteke vade se lijekovi, traži se savjet starijih. Bože, samo da mi dijete bude dobro! Toliko česta slika otkako je dječjih bolesti i otkako je majki na ovom svijetu. Jutro će donijeti samo jednu od dvije stvari: ili će se iz kreveta pojaviti krmeljava glavica ili će hladna ručica nepomično viriti ispod bijelog pokrivača.

Koliko radosti i koliko strahote može donijeti samo jedno jutro u životu čovjeka.

Tko od nas može ustvrditi da takvo jutro neće i sam doživjeti. Valja učiniti nešto. Staviti dlan na ovu Zemlju, osjetiti njen puls, shvatiti da bolest uzima njenu dobrotu, da potražimo lijek dok ga još možemo naći. Čudesno lijepi predjeli u svoj svojoj žestini: pješčane dine unedogled, carstvo bijelih medvjeda, tuljana i prastarih kitova, šume Amazone, plavetnila oceana. Hoće li sve to nestati samo zbog bahatosti i pohlepe vrste koja se „skromno“ naziva *homo sapiens*. Može li on postati *HOMO SAPIENS* sa odgovornošću za svoje postupke, može li razum postati istinska osobina čovjeka? Nije pitanje prostog održanja prirode takvom kakva jeste, pitanje je našeg opstanka u prirodi kakvu stvaramo svojim djelovanjem. Dogodit će se nova, izmijenjena priroda u kojoj će opstati mnoge vrste i u kojoj će mnoge nestati. Imamo li pravo odlučivati o tome? Konačno, hoćemo li i sami preživjeti te promjene? U ljudskoj je obvezi da ne dovodi u pitanje civilizaciju zbog onih koji su je stvarali i još više zbog onih koji će je naslijediti. Koje to bogatstvo jedne grupe ljudi, jedne države može biti važnije od njihove odgovornosti spram vlastite djece.

Koliko radosti i koliko strahote može donijeti samo jedno jutro u životu čovjeka.

Hladno mislim: ako se ništa neće promijeniti, ako se moć tehnologije (o moći bi se dalo govoriti) ne učini korisnom za sve, imamo pred sobom nimalo svijetlu budućnost. Bez ikakvih nagađanja, ne pretpostavljajući već na temelju golih, mjenjenih činjenica, pogrešnim djelovanjem čovjeka na Zemlji temperatura raste i sve je manje čiste pitke vode. Navodim samo ove dvije pojave iz kojih proizlazi još mnoštvo drugih. O tome što znači „samo“ dva stupnja više na našem planetu napisano je mnogo. Što će se desiti kad sve smeće ovoga svijeta neizostavno zatruje pitku vodu. Bolesti, kakve možda i ne poznajemo, tražit će potrebu za lijekom. Koliko dugo će trebati da lijek bude otkriven? Hoće li vaše dijete izdržati do tada?

Koliko radosti i koliko strahote može donijeti samo jedno jutro u životu čovjeka.

Ako je istina da politika-ekonomija vlada svijetom, onda će naši životi imati svoju cijenu. Uzmemo li još da somalijsko zdravlje i zdravlje francusko nisu jednako vrijedni, hoćemo li imati priliku biti u prvom redu podjele „vaccine spasa“? Skoro sam spreman reći da floskula „spašavanja planete Zemlje“ nije ništa drugo do strah ljudi da priznaju vlastite greške koje čine posljednjih stotinjak godina i da valja spašavati vlastiti tur. Hoće li ikada mladiću od 20-tak godina biti draže voziti auto s puno „konja“ ili će biti sretan ako pomogne da opstanu divlji konji livanjski, hoće li ikada djevojka od 20-tak godina više poželjeti glavnu nagradu za fotografiju godine na kojoj su polarni medvjedi od pobjede u Big Brother-u? Valja konačno shvatiti da, ako okrenemo glavu na drugu stranu, ako ostanemo slijepi na sve loše stvari oko nas, zapravo, svjesno ili ne, odobravamo nestanak hektara šuma u jednom danu, nestanak desetina životinjskih i biljnih vrsta, „proizvodnju“ miliona tona otpada i koliko još sličnih pojava. Hoće li vrijeme koje dolazi „proizvesti“ *klimatske izbjeglice*. Ako se zna da više od milijarde ljudi na planetu u ovom trenutku nema dovoljno zdrave pitke vode za sebe i životinje i da mu takva zemlja neće dati ploda, onda je jasno da će doći do velikih migracija ljudi potaknutih upravo problemom vode. Zagađenja koja su djelo ljudskih ruku onečišćuju tlo i time sprječavaju prirodnu regeneraciju površinskih voda i pitanje je vremena do kada će iz odvrnutih slavina teći zdrava voda.

Sve može biti i drugačije. Jednostavno i lako. Potrebno je samo tren prije nego se plastična boca baci u travu pomisliti na bilo što živo i znati da ako to ne učinite, možete dočekati jutro bez straha za sebe i čupavu glavicu pored vas.

ORNITOLOŠKI KUTAK

Kormoran ili veliki vranac (*Phalacrocorax carbo*)

Kormorani su ptice rasprostranjene po cijeloj Europi, pa tako i kod nas. U 17.st. su ih iz Kine uvezli Nizozemci radi lova ribe. Odbjegli primjerci su se vrlo brzo razmnožili i rasprostranili posvuda gdje je pogodno mjesto za njihova gnijezda. Gnijezde u blizini vode, najčešće pokraj ribnjaka. Kormorani su velike ptice, tamnog perja. Ženke imaju svjetlije perje od mužjaka. Rep im je dug i spušten, a kljun šiljast bez lovne kukice. Između prstiju imaju plivaće kožice. Vrat je izrazito dug i savijen u obliku slova S. U vratu imaju 5-8 kralježaka koji su spojeni tako da se kormoran može strelovitom brzinom spustiti u vodu i probosti kljunom svoj plijen. Kad uroni u vodu, perje se potpuno smoči do kože, pa između uranjanja i polijetanja mora osušiti perje. Izvrsno rone. Procjenjuje se da jedan kormoran dnevno pojede od 0.5-1kg ribe, što u godišnjem prosijeku iznosi oko 170 kg ribe.

Kormorani rade gnijezda na drvetu pokraj vode, a njihov izmet sadrži kiselinu koja vremenom potpuno uništi koru i lišće drveta na kojem su gnijezda. Na jednom drvetu može biti i do 50 gnijezda, pa je vrlo vjerojatno da će se drvo osušiti, a kolonija preseliti na drugo drvo. Kormorani čine velike štete na komercijalnim slatkovodnim ribnjacima, ali i na otvorenim vodama, s tim da je na otvorenim vodama puno teže ustanoviti štetu. Zbog svoje navodne ugroženosti, zaštićen je u cijeloj Europi, iako neki znanstvenici smatraju da ga treba izuzeti iz popisa ugroženih vrsta. Porastom broja kormorana znatno se smanjuje riblji fond, a nekim ribljim vrstama prijeti i izumiranje. Kraj vode nerijetko možemo vidjeti jata od nekoliko stotina kormorana kako aktivno proganjaju ribu. Na našem području još nije pronađen kvalitetan način zaštite ribe u ribnjacima, dok su američki uzgajivači ribe taj problem riješili prekrivajući ribnjake željeznim mrežama.

Čamber Katarina

IN MEMORIAM NADIR

Ostao je Odžak nedavno bez vrsnog ekonomskog stručnjaka, novinara, kulturnog entuzijaste, aktivnog društveno-političkog radnika i dopisnika raznih sredstava javnog informiranja,

ali i samozatajnog člana naše redakcije. Nadirov doprinos radu redakcije nije se ogledao samo u pripremi specifičnih priloga već kao svojevrsni korektiv i kritički pogled na sadržaj Biltena.

Izgubio je Odžak prvenstveno karakterističan pogled na dešavanja u bližoj i daljoj sredini kakav je krasio Nadira; rijetko se sreće takva moć rasuđivanja i hrabrosti iskazivanja svojih promišljanja, ali vrlo često je bio neshvaćen u iznošenju svoga beskompromisnog stava.

Sretan ti let, „vilin konjicu“, u nebeska prostranstva.

KALENDAR ZNAČAJNIH DATUMA

- 01.03. – SVJETSKI DAN CIVILNE ZAŠTITE
- 14.03. – MEĐUNARODNI DAN RIJEKA
- 21.03. – SVJETSKI DAN ŠUMA
- 22.03. – SVJETSKI DAN VODA
- 07.04. – SVJETSKI DAN ZDRAVLJA
- 22.04. – DAN PLANETE ZEMLJE
- 22.04. – SVJETSKI DAN ZAŠTITE ŽIVOTINJA
- 25.04. – DAN DRVETA
- 26.04. – DAN ČERNOBILSKE KATASTROFE

Foto vijest

**JEL' TI VERUJEŠ MENI
IL' SVOJIM OČIMA?**

Toliko je iz ovog mjesta ministara, njihovih pomoćnika, čelnika i pročelnika, vijećnika, delegata u svim mogućim parlamentima; stotinu učiteljica, nastavnika, profesora i profesorica; skoro toliko doktora i stručnog medicinskog osoblja; desetina svećenih lica i puka što štuje Boga; desetina drugih svjetonazora i njihovih humanih sljedbenika; moćnih poduzetnika i gazda; masa onih što svjetsku politiku imaju u malom prstu, znaju sve o globalizmu, unitarizmu i entitetima; hiljade faca što sa Zapada donesoše svu pamet svijeta; vrhunskih klubova, sportaša i sportskih radnika; tako mnogo službi i ustanova svih vrsta, čak fakulteta, koji postavljaju visoke društvene i estetske standarde općenito, toliko stručnjaka, faca i infrastrukture za solidnu državicu. **A POGLEDAJ IM, SVEGA TI, CENTAR GRADA!**

Ili je ovo fotografija Starače, koju, k'o fol, treba spašavati od globalnog zatopljenja, ili su sva ta zvanja, titule, stručnost hladno, lokalno foliranje, od kojeg se treba spašavati?!